

بررسی شاخص های کیفیت بخشی به آموزش در مدارس ابتدایی ناحیه ۲ شهر ارومیه

فرشید رستم زاده^۱، ابراهیم شکوری^۲، جعفر بابایی^۳

^۱ دکتری مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، واحد ارومیه. دانشگاه آزاد اسلامی. ارومیه. ایران (نویسنده مسئول)

^۲ دکتری برنامه ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، واحد مرند. دانشگاه آزاد اسلامی. مرند. ایران

^۳ کارشناس فقه و اصول. حوزه علمیه قم. ایران

چکیده

هر این پژوهش با هدف بررسی شاخص های کیفیت بخشی به آموزش در مدارس ابتدایی ناحیه ۲ شهر ارومیه انجام شده است. لذا تحقیق از نظر هدف و ماهیت، کاربردی است. همچنین این تحقیق از نظر استراتژی و مسیر اجزادر قالب توصیفی-پیمایشی انجام گرفته است، چون در این تحقیق با دریافت نظرات معلمان مدارس ابتدایی ناحیه ۲، شاخص های کیفیت بخشی به آموزش در مدارس ابتدایی شناسایی و اولویت بندی می گردد. در این پژوهش جامعه آماری، کلیه معلمان مدارس ابتدایی ناحیه ۲ می باشد. تعداد کل کارکنان شرکت ۶۵۸۳ نفر می باشد. در این پژوهش از آنجایی که تعداد کارکنان ۳۶۱ نفر می باشد، از روش نمونه گیری خوشه ای استفاده گردیده است یافته های تحقیق حاکی از بررسی شش عامل کلیدی شامل برنامه ریزی درسی جامع و به روز، توسعه حرفه ای معلمان، محیط یادگیری حمایتی و ایمن، ارزیابی و بازخورد مستمر، مشارکت خانواده و جامعه، و توسعه مهارت های اجتماعی و عاطفی دانش آموزان می باشد. نتایج پژوهش نشان می دهد که توجه به این عوامل می تواند به طور قابل توجهی کیفیت آموزش در مدارس ابتدایی را بهبود بخشیده و محیطی مناسب برای رشد و توسعه همه جانبه دانش آموزان فراهم کند. این تحقیق تأکید می کند که سیاست گذاران و مدیران آموزشی باید به این عوامل توجه ویژه ای داشته باشند و برنامه های آموزشی خود را بر اساس این اصول تدوین و اجرا کنند تا به بهبود کیفیت آموزش در مدارس ابتدایی دست یابند.

واژه های کلیدی: شاخص های کیفیت، آموزش، کیفیت بخشی

مقدمه

کیفیت آموزش در مدارس، از جمله دغدغه های اصلی نظام آموزش و پرورش در اغلب کشورهای جهان بوده است. برخی از کشورها در دهه اخیر، از طریق ارزیابی مستمر، این تشویش را کاهش داده و در جهت رفع آن کوشیده اند. از جمله کوشش های انجام شده میتوان به اجرای طرح های تضمین کیفیت مدرسه و نشانگرهای آن در سطح ملی و نیز ایجاد ساز و کارهای اعتبارسنجی منطقه ای و بین المللی اشاره کرد. هر چند کمیت و کیفیت کوشش های یاد شده در کشورهای مختلف متفاوت بوده، اما میزان آنها به طور چشمگیری در سطح ملی و بین المللی در دهه اخیر افزایش یافته است.

بیان مساله

آموزش و پرورش رکن اصلی در توسعه پایدار هر کشور است و مدرسه را می توان به عنوان خط مقدم جبهه تعلیم و تربیت در نظر گرفت که از جایگاه و ارزشی خاص در فرایند نظام آموزش و پرورش هر کشوری برخوردار است (رستم زاده و رستم زاده، ۱۳۹۷: ۹۸). مدرسه مکانی است که یادگیری در آن با همه ابعاد به منظور پرورش انسان متعادل و تربیت شهروند مسئول، موثر و مفید صورت می گیرد ولی متأسفانه در سیاستگذاری ها و تصمیم گیری های سطوح فوقانی وزارت آموزش و پرورش به این موضوع عنایت لازم بذول نگشته است (سنجری، ۱۳۹۳: ۷۸). آموزش و پرورش در حکم مهمترین نهاد اجتماعی در ایفای رسالت خویش نیازمند بکارگیری منابع فکری، مالی، حمایتی و معنوی قابل توجهی است که تأمین آن به شرایط فرهنگی و نگرش جامعه به ویژه مدیران ارشد و تصمیم گیرندگان کشور بستگی دارد. از جمله تغییرات و رویدادهای مهمی است که نظام آموزشی کشور ما در طول سالهای پس از انقلاب اسلامی تجربه کرده فعالیت های آموزشی و پرورشی مدارس است (جهانیان، ۱۳۹۴: ۲۴). در جوامع امروزی جریان پرورش کودکان از خانواده ها آغاز می شود، ولی سازمانی اختصاصی یعنی مدرسه مسئولیت ایفای این وظیفه را به طور رسمی به عهده دارد ولی متأسفانه رشد و پرورش دانش آموز در ابعاد جسمانی، شناختی، عاطفی و اجتماعی که وظیفه اصلی مدرسه است در بعضی از مواقع درست اتفاق نمی افتد (علاقه بند، ۱۳۹۰: ۶۴). توجه به کیفیت در آموزش و مدارس یکی از موارد اساسی و حیاتی محسوب می شود که تأثیری بسزا بر سرنوشت کشور دارد بنابراین ارزش یابی کیفیت آموزشی بحث جدی بسیاری از کشورها است (ماسی، ۲۰۰۶: ۱۱۴). کیفیت را می توان به مثابه ترکیبی از کارایی، بهره وری، اثربخشی، پاسخگویی، توان نوآوری و شرایط آموزشی بیان کرد. کیفیت مدرسه و آموزش مورد توجه والدین، معلمان، رسانه های گروهی، دولت و جامعه است. یکی از عواملی که به این پیشرفتها کمک کرده، فشار زیاد بر نظام آموزشی از سوی جامعه است که در مقابل بازده خود پاسخگو باشد. خدمات آموزشی به ویژه خدماتی که از طریق مدارس و مؤسسات آموزشی ارائه می شود، از مهمترین حوزه های خدماتی در هر جامعه است که از نقشی بی بدیل در توسعه یافتگی

جوامع برخوردار است. بنابراین، توجه به ارتقای کیفیت خدمات آموزشی به طور مستمر، امری ضروری به نظر می رسد (نورالنساء و همکاران ۱۳۸۷: ۹۸). کیفیت مهمترین معیار توسعه آموزش است. موضوع کیفیت در اکثر نظام های آموزشی، به یکی از مفاهیم اساسی در سیاست گذاری های کلان آموزشی تبدیل شده است و در حال حاضر یکی از محورهای اصلی همه مباحث آموزشی است و ارتقای آن مهمترین وظیفه نهادهای آموزشی است. بنابراین با عنایت به تبیین متغیرهای تحقیق و مطالعه پیشینه تحقیق، تحقیق حاضر به دنبال بررسی شاخص های کیفیت بخشی به آموزش در مدارس ابتدایی ناحیه ۲ شهر ارومیه می باشد.

اهمیت و ضرورت تحقیق

کیفیت در نظام آموزشی از اهمیت ویژه ای برخوردار بوده و هدف آن استفاده ی بهینه از منابع و امکانات است. ارتقای مستمر کیفیت آموزش و پرورش، هدف غایی ارزیابی آموزشی کشور است (رستم زاده و کیهان، ۱۴۰۳: ۱۴). در این راستا ارزیابی درونی، قضاوت در مورد کیفیت و دستیابی به اهداف نظام آموزش را ممکن می سازد. در سالهای بعد از انقلاب اسلامی توجه به کیفیت آموزشی به خصوص در آموزش و پرورش بیش از پیش اهمیت یافته است. در حال حاضر، کوششهای مرتبط با ارزیابی کیفیت و بهبود آموزش در اغلب کشورهای جهان رو به گسترش است. برخی از این کوششها منجر به ایجاد سازمانهای ملی، منطقه ای و بین المللی در ارزیابی و اعتبارسنجی شده است (بزرگی نژاد و زارعی، ۱۳۹۶: ۸۵). امروزه و در قرن ۲۱ توجه جدی به امر مهم آموزش و پرورش از اهداف کلیدی و مهم دولتها محسوب می شود. مخصوصاً افزایش کمی دانش آموزان با توجه به کمبود امکانات و منابع کیفیت بخشی به امور آموزشی و پرورشی را در اولویت اول برنامه ها قرار داده است. به طوری که علمای تعلیم و تربیت معتقدند که محیط یادگیری مناسب از مهمترین پایه های کیفیت بخشی محسوب می شود و محیط یادگیری مناسب در گروی (فضای فیزیکی، روانی، اجتماعی) مطلوب در مدرسه توأم با مناسبات انسانی می باشد، یعنی هر گاه فضای مدرسه (باز، خلاق و انسانی) باشد یادگیری مداوم، لذت بخش و عمیق خواهد بود. در کیفیت بخشی به امور مدرسه در ابعاد آموزشی و پرورشی باید به بازسازی الگوی روابط درون مدرسه ای و آموزشهای لازم برای توانمندسازی دانش آموزان توجه جدی نمود تا با کمک الگوی مناسب کیفیت بخشی دانش آموزان (توانمند، مستقل، خود رهبر، پژوهشگر و متدین) تربیت کرد. در نظر دیوید کمپ^۱ آموزش و پرورش باید به تعالی بپردازد؛ اگر به کیفیت توجه نکنیم، همه کوششها و هزینه های ما بیهوده است، زیرا نه فقط عمر دانش آموزان خود را تباه کرده ایم بلکه توانایی خویش را برای رقابت و بقا در جهان که خود را مسؤل زندگی ما نمیداند، از دست داده ایم. کیفیت چالش و مسئله مهمی است. در کشورهایی که از لحاظ درآمد در سطح پایین و متوسطی قرار

^۱David Kemp

دارند، عموماً کیفیت پایین است و در بسیاری از مکانها در حالی که نرخ ثبت نام بالا رفته، کیفیت رو به زوال گذاشته است (افضل خانی و نجابت، ۱۳۹۱: ۷). امید می رود نتایج بدست آمده از این تحقیق مورد استفاده آموزش و پرورش به خصوص معلمان ابتدائی شهر ارومیه قرار بگیرد.

ادبیات تحقیق

ادبیات نظری

اصطلاح کیفیت آموزشی محصول جنبی ارزشهای ذهنی افراد است. سازمان جهانی استاندارد، کیفیت را مجموعه ویژگیها و خصوصیات یک فراورده یا خدمتی که بیانگر توانایی آن در برآوردن خواسته های بیان شده یا اشاره شده باشد می داند. نظام تضمین کیفیت به سیستم هدفمندی از خط مشی ها، ساختارها، معیارها، سازوکارها، فرآیندها و بازخوردها اطلاق می شود که از طریق آن، کیفیت آموزش عالی مورد ارزشیابی و اعتبارسنجی قرار میگیرد و ذی نفعان مختلف، توسط آن، نسبت به این کیفیت برحسب انتظاراتشان اطمینان می یابند (بازرگان، ۱۳۹۱: ۷۲). کیفیت در آموزش عالی حالت ویژگیهای از نظام است که نتیجه یک سلسله اقدامات و عملیات مشخص برای پاسخگویی به نیازهای اجتماعی معین در یک نقطه زمانی و مکانی خاص است. مفهوم کیفیت در آموزش، به راحتی قابل تعریف نیست پیچیدگی فرآیند آموزش و مشخص نبودن اینکه کیفیت در این فرآیند چگونه شکل می گیرد، تعریف آن را مشکل کرده است شماری از صاحب نظران بر این باورند که مفهوم کیفیت بدون شکل بوده و بنابراین غیر قابل اندازه گیری است. کیفیت به عنوان راهکاری برای حرکت در راستای ارزش های اساسی محیط آموزشی، درک نیازهای افراد ذینفع، مشارکت در تصمیم گیری ها، فرآیندسازی، و بهبود مستمر در مؤسسه آموزشی تعریف گردیده است (مهرعلی زاده، ۱۳۹۳: ۵۲). بیکر (۲۰۱۴) کیفیت را مجموع برآوردهای دوره آموزشی تعریف می کند. به گمان وی، زمانی می توان یک دوره را با کیفیت قلمداد کرد که خروجی هایی مانند: ایجاد سطح خاصی از توانایی در حداکثر زمان ممکن، ارضای نیازهای مهارتی و برآورده کردن نیازهای توسعه مسیر شغلی را، حاصل کرده باشد. ایوانسویچ (۲۰۱۳) معتقد است آنچه در تعریف کیفیت، مرکزیت دارد نظرات مخاطبان است. بر این اساس کیفیت تابع نظر مشاهده گر است بنابراین ارائه نیمرخی از کیفیت، همیشه با عینیت همراه نیست و با ذهنیت حرکت می کند. چاپمن (۲۰۰۵) کیفیت را معادل استانداردهای آموزش، همچون سطح پیشرفت فراگیران می داند. این تعریف از کیفیت، همخوانی کاملی با تمرکز به وجود آمده روی یادگیری فراگیران دارد. کیفیت مدرسه، مفهومی چند بعدی است که باید تمام کارکردها و فعالیت های مدرسه از قبیل فرایند یاددهی - یادگیری، دانش آموزان، معلمان، امکانات و تجهیزات و .. را شامل می شود و براساس الگوی عناصر سازمانی برای بهبود کیفیت نظام آموزشی باید تمام عناصر آن اعم از درونداد، فرایند و برون داد مورد توجه باشد (بازرگان، ۱۳۹۱: ۷۶).

ادبیات تجربی

نتایج احصاء شده از تحقیق بزرگی نژد و زارعی (۱۳۹۶) تحت عنوان بررسی ابعاد و شاخص های کیفیت مدارس حاکی از آن است که سه نیاز اساسی را در میان نیازهای دیگر مهمتر و غالب به نظر می رسند: ۱- توجه بیشتر به کیفیت آموزش و پرورش ۲- صرف منابع مالی بیشتر برای تولید مواد آموزشی مناسب و تربیت معلمان صالح و توانا ۳- بهبود و اصلاح مدیریت و امور اداری و البته، پشتیبانی معنوی و علمی از نظام آموزش و پرورش.

افضل خانی و نجابت (۱۳۹۱) در پژوهشی به بررسی راهکارهای کیفیت بخشی به دوره های آموزش ضمن خدمت معلمان اداره آموزش و پرورش پرداختند و نتایج نشان داد که فرایند آموزش، کیفیت مدرسين، کیفیت امکانات و کیفیت دوره های آموزشی در بهبود کیفیت دوره های آموزش ضمن خدمت تاثیر دارند. تقوی نیا و سهرابی (۱۳۹۵) در مطالعه ای کیفی با عنوان مفهوم کیفیت در سیستم آموزش به این نتیجه رسیدند که کیفیت در تمام طول تاریخ هدف و تقاضای همیشگی انسان بوده است. تلاشهای فراوانی برای ارائه یک مفهوم صریح و شفاف از کیفیت شده است. سازمان جهانی استاندارد، کیفیت را مجموعه ویژگیها و خصوصیات یک فرآورده یا خدمتی که بیانگر توانایی آن در برآوردن خواسته ها باشد تعریف کرده است.

مرادی گل نما و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیق خود به بررسی رابطه کیفیت زندگی در مدرسه و مولفه های آن با پیوند دانش آموزان با مدرسه پرداخته اند و نتایج تحلیل داده ها نشان داد که بین کیفیت زندگی در مدرسه و پیوند با مدرسه رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

نتایج تحقیق دیویس^۲ (۲۰۱۵) نشان داد که توجه به کیفیت در مدارس یکی از موارد اساسی و حیاتی می باشد که تاثیری به سزایی بر سرنوشت کشور دارد. زیرا کیفیت را می توان به مثابه ترکیبی از کارایی، بهره وری، اثر بخشی، پاسخگویی، توان نوآوری و شرایط آموزشی بیان کرد. کیفیت مدرسه و آموزش مورد توجه والدین، معلمان، رسانه های گروهی، دولت و جامعه است. یکی از عواملی که به این پیشرفت ها کمک کرده فشار زیاد بر نظام آموزشی از سوی جامعه است که در مقابل بازده خود پاسخگو باشد.

کیدوری^۳ و همکاران (۲۰۱۸) در تحقیق خود با عنوان تأثیر ارزیابی درونی بر ارتقای کیفیت آموزشی و پژوهشی نتیجه گرفتند که با اجرای ارزیابی درونی و کاربست نتایج آن، گروه در بهبود نشانگرهای کلیدی کیفیت سیر صعودی داشته است. همچنین بررسی میزان تحقق اهداف و نشانگرهای کیفی گروه در هفت عامل مورد بررسی، بیانگر تأثیر اجرای ارزیابی درونی و برنامه ریزی گروه در بهبود مستمر کیفیت گروه بوده است.

^۲ Davies^۳ Kizuri et al.

جانتاوانیچ و فرای^۴ (۲۰۱۹) در مرکز پژوهش توسعه بین المللی واقع در کشور تایلند در زمینه ی بررسی کارایی و کیفیت آموزش ابتدایی به این نتیجه دست یافتند که مدارس کارا دارای فضای فیزیکی مناسب، تجهیزات آموزش کافی، نسبت مناسب دانش آموز به معلم، معلمان تحصیل کرده و با تجربه، والدین تحصیل کرده، در مدیریت آموزشی موثر بوده اند.

روش تحقیق

از آنجایی که هدف از این تحقیق کاربرد نتایج حاصل از تحقیق می باشد لذا تحقیق از نظر هدف، کاربردی است. همچنین این تحقیق از نظر ماهیت توصیفی- پیمایشی است، چون در این تحقیق با دریافت نظرات معلمان مدارس ابتدایی ناحیه ۲، شاخص های کیفیت بخشی به آموزش در مدارس ابتدایی شناسایی و اولویت بندی می گردد. در این پژوهش جامعه آماری، کلیه معلمان مدارس ابتدایی ناحیه ۲ می باشد. تعداد کل کارکنان شرکت ۶۵۸۳ نفر می باشد. در این پژوهش از آنجایی که تعداد کارکنان ۳۶۱ نفر می باشد، از روش خوشه ای استفاده گردیده است. بدین ترتیب، اول چند منطقه به عنوان مناطق منتخب انتخاب شد و بعد از هر منطقه سه مدرسه به عنوان مدارس منتخب انتخاب شد و پرسشنامه به معلمان داده شد؛ ۶ پرسشنامه مخدوش بود و در کل ۳۶۱ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شد. پرسشنامه این تحقیق شامل دو بخش است:

بخش اول شامل سئوالاتی به منظور بررسی سن، جنسیت و ... پاسخ دهندگان طراحی شده است.

در بخش دوم، پرسشنامه ای با بهره گیری از چندین پرسشنامه استاندارد (رابین (۲۰۱۳) و کونر (۲۰۱۷)) تهیه و تنظیم گردیده است که در قالب ۳۶ سؤال به نظرخواهی از پاسخ دهندگان درباره شاخص های کیفیت می پردازد.

یافته های تحقیق

نتایج حاصل از آمار توصیفی این تحقیق نشان می دهد که از مجموع ۳۶۱ نمونه آماری، ۵۱ درصد زن و تعداد ۴۹ درصد مرد را تشکیل می دهند، که نشان دهنده این است که بیشترین درصد نمونه ها مربوط به زنان می باشد، همچنین ۹۵ درصد به گزینه متاهل در سوال وضعیت تأهل را انتخاب کرده اند و بیشترین میانگین سنی آزمودنی ها ۳۰-۳۹ سال بوده و بیشترین وضعیت شغلی، وضعیت شغلی قراردادی می باشد و همچنین سطح تحصیلات آن ها اکثراً لیسانس می باشند. برای برآورد پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده و ضریب آن برای سؤالات ۰/۷۸۳ بدست آمده است.

جدول ۱ پایایی اولیه پرسشنامه	
تعداد گویه ها	ضریب آلفای کرونباخ
۳۶	۰/۷۸۳

همچنین محاسبه ضریب (نقش هر یک از سؤالات در پایایی کل مقیاس) در جدول شماره ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲: نقش هریک از سؤالات در شاخص های کیفیت بخشی به آموزش در مدارس ابتدایی

^۴Jantawanich and Frye

سوالات	ضریب	همبستگی	ضریب	پایایی	سوالات	ضریب	همبستگی	ضریب	پایایی
دورشته ای نقطه ای	صورت حذف سوال	دورشته ای نقطه ای	صورت حذف سوال	دورشته ای نقطه ای	صورت حذف سوال	دورشته ای نقطه ای	صورت حذف سوال	دورشته ای نقطه ای	صورت حذف سوال
۱	۰/۵۲۶	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸	۱۹	۰/۴۵۸	۰/۷۸۱	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸
۲	۰/۵۸۴	۰/۷۷۷	۰/۷۷۷	۲۰	۰/۳۹۸	۰/۷۷۹	۰/۷۷۷	۰/۷۷۷	۰/۷۷۷
۳	۰/۲۳۷	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸	۲۱	۰/۵۰۳	۰/۷۸۴	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸
۴	۰/۵۴۲	۰/۷۷۵	۰/۷۷۵	۲۲	۰/۵۳۲	۰/۷۷۹	۰/۷۷۵	۰/۷۷۵	۰/۷۷۵
۵	۰/۴۶۲	۰/۷۸۲	۰/۷۸۲	۲۳	۰/۴۰۶	۰/۷۷۸	۰/۷۸۲	۰/۷۸۲	۰/۷۸۲
۶	۰/۵۶۲	۰/۷۸۲	۰/۷۸۲	۲۴	۰/۴۱۱	۰/۷۷۹	۰/۷۸۲	۰/۷۸۲	۰/۷۸۲
۷	۰/۵۵۵	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸	۲۵	۰/۴۳۱	۰/۷۷۶	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸
۸	۰/۵۲۰	۰/۷۷۷	۰/۷۷۷	۲۶	۰/۴۵۷	۰/۷۸۰	۰/۷۷۷	۰/۷۷۷	۰/۷۷۷
۹	۰/۵۰۷	۰/۷۷۵	۰/۷۷۵	۲۷	۰/۴۷۵	۰/۷۷۷	۰/۷۷۵	۰/۷۷۵	۰/۷۷۵
۱۰	۰/۴۵۰	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸	۲۸	۰/۴۵۳	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸
۱۱	۰/۳۳۸	۰/۷۷۶	۰/۷۷۶	۲۹	۰/۴۸۱	۰/۷۸۱	۰/۷۷۶	۰/۷۷۶	۰/۷۷۶
۱۲	۰/۳۹۷	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸	۳۰	۰/۴۰۵	۰/۷۸۲	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸
۱۳	۰/۵۱۳	۰/۷۸۲	۰/۷۸۲	۳۱	۰/۴۵۹	۰/۷۸۱	۰/۷۸۲	۰/۷۸۲	۰/۷۸۲
۱۴	۰/۴۸۸	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸	۳۲	۰/۳۲۱	۰/۷۸۰	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸
۱۵	۰/۵۳۶	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸	۳۳	۰/۳۵۴	۰/۷۷۹	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸	۰/۷۷۸
۱۶	۰/۴۶۶	۰/۷۸۰	۰/۷۸۰	۳۴	۰/۳۰۲	۰/۷۷۹	۰/۷۸۰	۰/۷۸۰	۰/۷۸۰
۱۷	۰/۴۸۰	۰/۷۷۷	۰/۷۷۷	۳۵	۰/۳۱۰	۰/۷۷۸	۰/۷۷۷	۰/۷۷۷	۰/۷۷۷
۱۸	۰/۵۵۱	۰/۷۷۵	۰/۷۷۵	۳۶	۰/۳۷۰	۰/۷۷۶	۰/۷۷۵	۰/۷۷۵	۰/۷۷۵

همانطوری که در جدول ۲ مشاهده می شود، ضریب تعیین همه سوالات بیش از ۰/۳ است. به همین جهت هیچ کدام از گزینه ها در این مرحله حذف نمی شوند.

در تحلیل عاملی ابتدا باید اطمینان حاصل شود که آیا داده های موجود برای تحلیل را می توان استفاده کرد بدین منظور از شاخص KMO و آزمون بارتلت استفاده شده است.

جدول ۳: کفایت نمونه گیری

شاخص KMO	۰/۶۶۲
آزمون بارتلت	۲۵۴۸/۰۳۱
درجه آزادی	۶۳۰
سطح معنی داری	۰/۰۰۰۱

از آنجا که مقدار شاخص kmo برابر با ۰/۶۶۲ است (شاخص مناسب بیشتر از ۰/۶ می باشد) تعداد نمونه برای تحلیل عاملی کافی می باشد. همچنین مقدار سطح معنی داری آزمون بارتلت کمتر از ۵ صدم و حتی کمتر از ۰/۰۰۰۱ می باشد که نشان می دهد تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار، مدل عاملی مناسب است.

در جدول شماره ۴ اشتراک استخراجی گویه ها نشان داده شده است. در این مرحله گویه هایی که مقادیر اشتراک استخراجی شان کوچکتر از ۰/۳ است حذف می گردد و این مرحله را تا آنجا ادامه می دهیم که مقادیر استخراجی بیشتر از ۰/۳ باشد که در این پژوهش کلیه مقادیر بالاتر از ۰/۳ می باشند.

جدول ۴ نتایج اشتراک اولیه و اشتراک استخراجی

سوالات	اشتراک	اشتراک	ه	اشتراک	اشتراک
	ک اولیه	استخراجی	والات	ک اولیه	استخراجی
۱	۱	۰/۵۸۰	۱۹	۱	۰/۶۵۵
۲	۱	۰/۶۴۵	۲۰	۱	۰/۵۸۲
۳	۱	۰/۶۲۷	۲۱	۱	۰/۷۳۸
۴	۱	۰/۶۷۱	۲۲	۱	۰/۶۷۶
۵	۱	۰/۵۷۰	۲۳	۱	۰/۶۶۳
۶	۱	۰/۶۴۷	۲۴	۱	۰/۶۵۵
۷	۱	۰/۶۳۷	۲۵	۱	۰/۶۳۷
۸	۱	۰/۷۰۴	۲۶	۱	۰/۶۶۷
۹	۱	۰/۷۴۶	۲۷	۱	۰/۷۵۹
۱۰	۱	۰/۷۵۲	۲۸	۱	۰/۷۱۷
۱۱	۱	۰/۶۱۶	۲۹	۱	۰/۷۵۱
۱۲	۱	۰/۷۴۳	۳۰	۱	۰/۵۹۶
۱۳	۱	۰/۷۹۴	۳۱	۱	۰/۷۴۶
۱۴	۱	۰/۷۲۲	۳۲	۱	۰/۵۹۰
۱۵	۱	۰/۷۳۷	۳۳	۱	۰/۵۳۳
۱۶	۱	۰/۷۴۰	۳۴	۱	۰/۶۲۰
۱۷	۱	۰/۷۱۳	۳۵	۱	۰/۶۳۱
۱۸	۱	۰/۶۸۸	۳۶	۱	۰/۶۶۸

با توجه به نتایج بدست آمده اشتراک متغیرهای بدست آمده بیشتر از ۰/۳ است.

مرحله سوم از تحلیل عاملی اکتشافی تعیین کننده عامل هایی هستند که در تحلیل باقی می ماند. در این جدول تعداد عوامل شناسایی شده و میزان تبیین واریانس برای هر کدام از آنها مشخص می شود. با توجه به نتایج خروجی برآمده از تحلیل SPSS می توان بیان کرد که در اینجا شش عامل اول دارای بردارهای ویژه بزرگتر از یک هستند و در مدل باقی می ماند.

جدول ۵. نتایج حاصل ماتریس کل چرخش یافته بار عاملی

عامل ها	مقادیر ویژه			مقادیر ویژه		
	درصد تجمعی	درصد واریانس	مجموع	درصد تجمعی	درصد واریانس	مجموع
۱	۲۲/۶۴۶	۱۰/۶۰۹	۳/۸۱۹	۲۲/۶۴۶	۱۰/۶۰۹	۳/۸۱۹
۲	۳۶/۶۹۲	۶/۰۰۲	۲/۱۶۱	۳۶/۶۹۲	۶/۰۰۲	۲/۱۶۱
۳	۴۶/۰۴۴	۴/۴۷۵	۱/۶۱۱	۴۶/۰۴۴	۴/۴۷۵	۱/۶۱۱
۴	۵۴/۲۲۷	۳/۹۳۰	۱/۴۱۵	۵۴/۲۲۷	۳/۹۳۰	۱/۴۱۵
۵	۶۱/۰۲۳	۳/۳۱۳	۱/۱۹۳	۶۱/۰۲۳	۳/۳۱۳	۱/۱۹۳
۶	۶۷/۲۷۳	۳/۰۳۱	۱/۰۹۱	۶۷/۲۷۳	۳/۰۳۱	۱/۰۹۱

بر اساس جدول ۵ شش عامل دارای بردارهای ویژه بزرگتر از یک هستند، عامل اول حدود ۲۲ درصد، عامل دوم حدود ۱۴ درصد و عامل سوم نیز حدود ۱۰ درصد و عامل چهارم نیز حدود ۸ درصد و عامل پنجم نیز حدود ۷ درصد و عامل ششم نیز حدود ۶ درصد از واریانس را توضیح می دهد. همچنین واریانس تجمعی برابر با ۶۷/۲۷۳ درصد است. این به این معناست که این شش عامل حدود ۶۷ درصد واریانس متغیرها را توضیح می دهند. جدول ۵ نشان می دهد که می توان با ۶۷/۲۷۳ درصد از واریانس را با شش عامل تبیین کرد.

همانطور که در ماتریس چرخش یافته نشان داده شده است عامل ۱ مبتنی بر گویه های (۱، ۲، ۳، ۴، ۵)، عامل ۲ گویه های (۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴) و عامل ۳ گویه های (۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰) و عامل ۴ گویه های (۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵) و عامل ۵ گویه های (۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱) و عامل ۶ گویه های (۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶) در تحلیل عاملی اکتشافی را تشکیل می دهند.

بر اساس مبانی نظری تحقیق عامل اول، تحت عنوان "برنامه ریزی درسی جامع و به روز" نام گذاری می شود، عامل دوم "توسعه حرفه ای معلمان" و عامل سوم نیز بر اساس مبانی نظری تحقیق "محیط یادگیری حمایتی و ایمن" نام گذاری می شود و عامل چهارم نیز بر اساس مبانی نظری تحقیق "ارزیابی و بازخورد مستمر" نام گذاری می شود و عامل پنجم نیز بر اساس مبانی نظری تحقیق "مشارکت خانواده و جامعه" نام گذاری می شود و عامل ششم نیز بر اساس مبانی نظری تحقیق "توسعه مهارت های اجتماعی و عاطفی دانش آموزان" نام گذاری می شود.

نتیجه گیری

این پژوهش با هدف شناسایی و ارزیابی عوامل موثر بر کیفیت بخشی به آموزش در مدارس ابتدایی انجام شد و بر اساس مبانی نظری تحقیق، شش عامل کلیدی شناسایی و نام گذاری شدند. اولین عامل تحت عنوان "برنامه ریزی درسی جامع و به روز" تأکید بر اهمیت به روزرسانی محتوای درسی و انطباق آن با نیازهای فعلی دانش آموزان دارد. دومین عامل، "توسعه حرفه ای

معلمان"، بر اهمیت آموزش و توسعه مداوم مهارت های معلمان به منظور بهبود کیفیت تدریس تأکید دارد. سومین عامل، "محیط یادگیری حمایتی و ایمن"، بر ایجاد فضایی امن و حمایت کننده برای دانش آموزان تأکید می کند که در آن احساس راحتی و امنیت کنند. چهارمین عامل، "ارزیابی و بازخورد مستمر"، به اهمیت ارزیابی های مداوم و ارائه بازخوردهای سازنده برای بهبود عملکرد دانش آموزان و معلمان اشاره دارد. پنجمین عامل، "مشارکت خانواده و جامعه"، نقش حیاتی والدین و جامعه در فرآیند آموزش و تربیت دانش آموزان را برجسته می سازد. در نهایت، ششمین عامل، "توسعه مهارت های اجتماعی و عاطفی دانش آموزان"، بر اهمیت پرورش مهارت های اجتماعی و عاطفی دانش آموزان به منظور بهبود توانمندی های شخصی و اجتماعی آنان تأکید دارد. این شش عامل با همدیگر می توانند به طور قابل توجهی کیفیت آموزش در مدارس ابتدایی را ارتقاء دهند و محیطی مناسب برای رشد و توسعه همه جانبه دانش آموزان فراهم کنند. توجه به این عوامل و اجرای آن ها در برنامه های آموزشی می تواند به بهبود نتایج تحصیلی، افزایش انگیزه و رضایت دانش آموزان و معلمان کمک کند. بر اساس این یافته ها، پیشنهاد می شود که سیاست گذاران و مدیران آموزشی به این عوامل توجه ویژه ای داشته باشند و برنامه های خود را بر اساس این اصول تدوین و اجرا کنند تا به بهبود کیفیت آموزش در مدارس ابتدایی دست یابند.

منابع

۱. افضل خانی، مریم؛ نجابت، سمیه. (۱۳۹۱). بررسی راهکارهای کیفیت بخشی به دوره های آموزش ضمن خدمت معلمان اداره آموزش و پرورش، فصلنامه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، سال چهارم، شماره ۳، ۸۳-۹۴.
۲. بزرگی نژاد، خدیجه؛ زارعی، رضا. (۱۳۹۶). ابعاد و شاخص های کیفیت مدارس، دومین همایش بین المللی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی، دانشگاه تهران.
۳. بازگان، عباس و همکاران. (۱۳۹۱). رویکرد مناسب ارزیابی درونی برای ارتقای مستمر کیفیت گروه های آموزشی در دانشگاه های علوم پزشکی. مجله روانشناسی و علوم تربیتی (دانشگاه تهران). دوره اول، شماره ۱۲، ۸۹-۶۸.
۴. جهانیان، رمضان. (۱۳۹۴). صلاحیتهای مورد نیاز مدیران آموزشی، تحقیقات مدیریت آموزشی، سال دوم، شماره ۳، ۲۱-۳۵.
۵. رستم زاده، فرشید و کیهان، جواد. (۱۴۰۳). معلمان مرز شکن روایت هایی از نوآوری های معلمان. اولین همایش ملی امور تربیتی دانشگاه فرهنگیان یزد.
۶. رستم زاده، فرشید و رستم زاده، نوشین. (۱۳۹۷). مدیریت اثر بخش کلاس. تهران: نشر صالحیان.
۷. سنجر، بتول. (۱۳۹۳). بررسی نگرش مدیران مدارس و دبیران تربیت بدنی دبیرستانهای دخترانه شهر اصفهان نسبت به درس تربیت بدنی و ارائه راهکارهای مؤثر در این زمینه، پایگاه تخصصی مجلات نورمگز، سال چهارم، شماره ۲، ۷۳-۸۲.
۸. علاقه بند، علی. (۱۳۹۰). مقدمات مدیریت آموزشی، تهران: انتشارات روان.

۹. نورالنساء، رسول، سقایی، عباس؛ شادالویی، فائزه و صمیمی، یاسر. (۱۳۸۷). اندازه گیری رضایت مشتری برای شناسایی فرصت های بهبود در خدمات پژوهشی آموزش عالی. فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، سال سوم، شماره ۴۹، ۱۰۸-۹۶.

۱۰. مهرعلی زاده، یدالله. (۱۳۹۳). بررسی چگونگی تحقق سیاستهای آموزش و پرورش طی برنامه سوم توسعه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، مجله علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، سال چهاردهم، شماره ۴، ۵۸-۴۶.

11. Massy, f. William. (2006). assessing education quality measures and processes center for development of teaching and learning vol 6 , no 3 available.
12. Baker. Mery, (2014), Training Effectiveness Assessment, Naval Air Warfare center Training System Devision